

Co je to věda ?

***Charakter vědeckého
přístupu.***

Proč nás zajímá co je věda?

I když vědu dělat nebudeme, umožní nám pochopení jejích principů, a proto lépe využít výsledky studií s nimiž se setkáme.

(např. pro jaký kontext se dané výsledky hodí, jak byla data získána -> znalost metody)

Znalost principů nám umožní kriticky nahlížet a třídit výsledky výzkumů.

(např. v čem jsou výsledky omezené, kde je třeba postupovat opatrně – kde výsledky neplatí => znalost interpretace dat)

Proč nás zajímá co je věda?

Umožní nám aplikovat základní principy vědeckého přístupu v situaci, kdy potřebujeme systematicky zhodnotit praxi.

(např.:

- jaké jsou postoje účastníků předporodního kursu,
- jaké jsou motivace pro alternativní vedení porodu,
- který přístup k otcům je vhodnější atd.)

Definice: Věda je proces získávání nových poznatků s ohledem na způsob získávání.

Věda a každodenní vědění

Předmětem vědy je poznání světa, čím se tedy liší od toho, co dělají lidé neustále, když pozorují realitu?

(tento proces označujeme jako „každodenní vědění“ „zdravý rozum“ „selský rozum“ „common sense“)

Vědecký přístup je odlišný od laického nebo žurnalistického, ALE není neobvyklý nebo esoterický (mystický)

Věda versus zdravý rozum – ten říká, že nové myšlenky se mají podobat starým

Věda a každodenní vědění

Většina toho, co víme je založena na souhlasu a přesvědčení

Přesvědčení často plyne **z tradice** (důvěra k tomu, co se říká dlouho, předává z generace na generaci - rodiče) nebo **authority** (legitimizace skrze status nositele názoru - televize)

Spolehnutí se na tyto zdroje ne vždy funguje. Na jedné straně nám stereotypy umožňují orientaci, na druhé straně, pokud chceme realitě porozumět, často je složitější.

Např.: Rodičovství, pokles porodnosti v ČR, rozvodovost, krize rodiny, singles

Co vědu odlišuje?

- věda jako systematické a kontrolované **rozšíření zdravého rozumu**
- užití systematických **metod** empirického zkoumání, **teoretické analýzy dat** a logického **vyhodnocování** argumentů, abychom vytvořili souhrn znalostí v určité oblasti
- Rozdíl je v používání **teorií a konceptů** – tyto postupy jsou systematicky budovány a mají vnitřní konzistenci
- Věda systematicky a empiricky **ověřuje**, snaží se vyvracet (falzifikovat)
- **cíle vědy**: vysvětlení (explanace), porozumění, předpověď (predikce) a kontrola (manipulace)
- věda jako **vytváření teorií** – obecná vysvětlení jevů

Základní tři filosofické kategorie, na nichž lze ilustrovat principy vědeckého přístupu:

- **Realita**

Lze vůbec realitu zkoumat? Jaká je její povaha?

- **Pravda**

Jak odlišit platné popisy reality od neplatných?

- **Kauzalita**

Jaké jsou vztahy mezi sledovanými prvky?

Vědecké poznání

- **Vědecký přístup** – způsob řešení problémů nebo také systém získávání poznatků, je dvojitý:
- a) **teoretický** (použití teoretických modelů, vědeckých zákonů, pracuje s hypotézami).
 - *Z řeckého theoria = bádání, zkoumání*
- b) **empirický** (založen na myšlence, že veškeré poznání je založeno na zkušenosti). Pracujeme s vědeckým pozorováním, vědeckým experimentem. Platnost výsledků empirie je omezená na část skutečnosti, nikoliv na celou skutečnost.
 - *Z řeckého empiria = zkušenost.*

rozdíly každodenního a vědeckého poznání

Každodenní znalosti	Vědecké poznání
znalosti uspořádané podle <i>subjektivní</i> důležitosti	znalosti uspořádané podle <i>paradigmaticky</i> daných kritérií
nesystematizované znalosti	systematizované vědění
rutinní jednání	reflektované metodické jednání
neorganizované poznávání	organizované poznávání
vyhýbání se pochybnostem	systematizace pochybností
skutečnost jako nezpochybnitelná realita	otázky o podmínkách chápání skutečnosti
vyhýbání se alternativám	odkrývání a hledání alternativ
zaměření na jeden význam	uznání plurality významů
jazyk blízký skutečnosti	abstraktní jazyk
subjektivní a kolektivní vědomí založené na <i>ústně</i> komunikované znalosti	znalosti komunikované především v písemné formě

předmět a povaha metodologie

- Předmětem metodologie jsou nástroje vědy
- Od nejobecnějších problémů spojených s filosofií (jaká je povaha reality, poznatelnost světa, pravdivost tvrzení) až po organizaci sběru dat, pozorování a pod.
- Neplést s termínem „metodika“ – pracovní postup

základní otázky metodologie vědy:

<p>Ontologie: <i>Co je realita?</i></p>	<p>Zabýváme se otázkami týkajícími se povahy toho, co existuje a co můžeme zkoumat. Je realita jediná a objektivní, existující nezávisle na našem vnímání? Nebo je realita modifikována našim apriorním porozuměním a předpoklady? Dříve měla hlavní slovo v této problematice filozofie. Panuje přesvědčení, že ontologie se mění tak, jak se mění způsob poznání věcí. <i>Př.: Vnímání barev</i></p>
<p>Epistemologie: <i>Jak můžeme poznat svět?</i></p>	<p>Epistemologie je oblastí filozofie, zabývající se teorií poznání. Většinou vychází z individuálního pojetí. Získávám své poznání pomocí smyslů, nebo je dáno strukturou myšlení? Mohu uplatnit intuici a osobní zkušenost? Základní epistemologické přístupy představuje empirismus a idealismus resp. racionalismus. Empiristé věří, že poznání pochází z naší přímé zkušenosti světa. Racionalisté a idealisté argumentují, že poznání je dáno apriorními kategoriemi našeho myšlení. V současnosti nabývá na významu „decentrování“ role osobnosti a příklon k sociálním formám epistemologie.</p>
<p>Axiologie: <i>Jaká je role hodnot a etiky?</i></p>	<p>Axiologie se věnuje otázkám osobních hodnot, morálky a etiky výzkumníka. Na čí straně má stát výzkumník? Může ignorovat otázky morálky?</p>
<p>Rétorika: <i>Jaký je jazyk vědy?</i></p>	<p>Jak psát o výzkumu? Je např. psaní ve třetí osobě nebo v první osobě množného čísla vhodnější než v první osobě jednotného čísla?</p>
<p>Metoda: <i>Jak zvolit vhodný proces k získání validních poznatků?</i></p>	<p>Jak má vypadat logika výzkumu, abychom získali validní závěry? Jaké jsou vhodné metody získání dat a jejich analýzy?</p>